

Innspill til ekspertutvalget fra partnerskapskoordinatorene i fylkene

I møte for partnerskapskoordinatorene for karriereveiledning for fylkene 8. september, ble det gjennom et gruppearbeid diskutert innspill til ekspertutvalg for karriereveiledning. Gruppen ønsker å gi innspill på følgende punkt:

1. Hvordan skal ulike målgrupper få tilgang til bedre karriereveiledning?
2. Hva må gjøres for å styrke kvaliteten på tjenesten?
3. Hvordan utnytte ressursene mer effektivt?

16 av 19 fylker stiller seg bak hovedinnholdet i uttalelsen. I tillegg til å stille seg bak dette innspillet, sender Nordland egen uttalelse. Aust-Agder sender også egen uttalelse. Hedmark har ikke svart. Oslo kommune er organisert annerledes enn andre fylker og har ikke egen partnerskapskoordinator og er derfor ikke involvert i prosessen med denne uttalelsen.

1. Hvordan skal ulike målgrupper få tilgang til bedre karriereveiledning?

Grunnopplæringa

1.1 Rådgivingsressursen

Rådgiverne har for liten tid til å gjøre arbeidet de er pålagt med god kvalitet (Buland 2014). Rådgivingsressursen har ikke økt siden 70-tallet. Det er mulig for skoleledelsen/skoleeiere å bruke mer ressurser på rådgiving, i praksis skjer ikke dette ofte. Rådgivingsressursen bør vurderes økt, vi ønsker sentrale bestemmelser.

1.2 Hele skolen sitt ansvar

Rådgiverne opplever at de er alene om arbeidet sitt. Yrkes- og utdanningsveiledning/ karrierelæring/ karriereveiledning blir i skolen oppfattet som rådgiver sitt ansvar. Forskning fra 2014 (Buland) bekrefter dette. På skoler med yrkesfaglige utdanningsprogram oppleves som at det er en faktisk ansvarsfordeling der lærere også deltar i arbeidet. Det er behov for et fokus på rektorer og skoleeiere sitt ansvar for å gjøre karriereveiledningen til et felles ansvar. Pålegg om at rektor har ansvar for å utarbeide plan for arbeidet kan være en løsning.

1.3 Tilgang til rådgiving i skoleferien

Undersøkelser viser at overganger mellom nivå i opplæringa er sårbare faser. Det er fokus på overgangene i mange sentralt initierte prosjekter og satsinger (Program for bedre gjennomføring). Det er på høy tid skolene også hadde en rådgivingstjeneste tilgjengelig i sommerferien. Mange elever møter veggen i denne fasen. Overgangen blir ikke slik de ønsker, problemer kan ha tårnet seg opp i den lange ferien, skolestart svært vanskelig og skremmende. Vi mener mange elever kunne blitt hjulpet til å stå løpet om de hadde fått tilgang til rådgivingstjeneste i sommerferien.

1.4 Faget utdanningsvalg

Faget utdanningsvalg bør timeplanfestes. I praksis er det mange elever som ikke jobber med yrkes- og utdanningsveiledning som en prosess i dag. Skolene «bruker opp» timetallet på hospitering, utplassering i bedrift, utdanningsmesser og andre «happenings». Vi mener det må mer fokus på karrierelæring i skolen. Skal elevene få en sjanse til å ta bevisste valg må de gjennom en prosess. Faget bør inn som en del av lærerutdanninga så snart som mulig. Det burde ikke være anledning til å bruke timene i faget utdanningsvalg til noe annet enn karrierelæring/yrkes- og utdanningsrettledning. Å benytte timer til fag på andre nivå gir signal om at faget ikke oppfattes som viktig.

1.5 «PTF» i studiespesialiserende i videregående skole

I forskning fra 2014 (Buland), sier elevene på studiespesialiserende utdanningsprogram at de ønsker seg et slags «PTF», som elevene har på yrkesfaglige utdanningsprogram. I tillegg er det på yrkesfaglige utdanningsprogram også FYR, yrkesretting og relevans i fellesfag. Elevene på studiespesialiserende mangler de fagene og prosessene som kan trygge dem i valget av utdanning. Vi mener det må en endring til for å gi like muligheter for alle elever til å arbeide systematisk med karrierevalg/yrkes- og utdanningsveiledning. Flere elever vil få bevisste og klare mål å jobbe mot. Dette vil øke motivasjon, hindre frafall og bedre gjennomføringen.

1.6 Lærlinger

Overgangen fra videregående skole til lærekontrakt/opplæringskontrakt kan være formidabel for en ungdom. Vi mister noen på denne veien. Det er altfor mange som lære- og opplæringskontrakter som avbrytes. Opplæringskontorene melder at de har behov for kompetanse på sosialpedagogikk, de opplever at de problemene ungdommene hadde i skolen er med dem ut i bedriften. **Lærlinger burde ha en rådgivingstjeneste som var tilgjengelig ved behov.** Det finnes nok hjelp i dag også, men den er ikke systematisk og tilgjengelig. Opplæringskontorene ønsker også tettere samarbeid med skolen om sosialpedagogikk og karriereveiledning.

1.7 Nettbasert karrierelæring som et supplement

Et nettbasert tilbud om karriereveiledning for elever i grunnskole og videregående skole ville vært et fint supplement til det systematiske arbeidet som må gjøres i skolen. Kunne dette samordnes/være i samarbeid med en nettbasert tjeneste for voksne?

1.8 Foreldre og foresatte – en utnyttet ressurs

Vi mener at skolene har mye å hente på å samarbeide tettere med foresatte. Det må være skolen sitt ansvar å ta initiativ til å finne implementerte og stabile møteplasser for å samarbeide om elevene sin karrierelæring. Dette må være en del av skolen sin plan for karriereveiledning/yrkes- og utdanningsveiledning.

1.9 Samarbeid/partnerskap med næringslivet

Mange skoler samarbeider tett med næringslivet direkte, eller også gjennom opplæringskontor. Vi opplever at omfang og kvalitet på slikt samarbeid kan være personavhengig og tilfeldig. Vi mener at et systematisk samarbeid med næringslivet er viktig for å kunne gi elever, lærere, rådgivere, skoleledere og foresatte kunnskap om lokalt, regionalt og nasjonalt arbeidsmarked. Finnes slik kunnskap kan det bidra til at elevene tar et bevisst utdanningsvalg

Hva er samarbeid og hva er partnerskap? Begrepene er uklare og brukes om hverandre. Hvilke krav til partene er forenlig med å kunne kalle noe et partnerskap?

Voksne

1.10 Desentralisert tilbud

Et desentralisert tilbud er nøkkelfaktor for å kunne gi flest mulig tilbud om individuell karriereveiledning. Et supplement til individuell veiledning på et karrieresenter kan være nettbasert tilgang. Omtales senere.

1.11 Rett til karriereveiledning for voksne

LO og NHO har foreslått allmenn rett til karriereveiledning. Dette kan bli både dyrt og vanskelig å gjennomføre. Realiteten i dag er at tilbudet som gis i Norge er ulikt fra fylke til fylke. Om ikke det gis rett til karriereveiledning, skal en se på likeverdighet som grunnlag for tilbud som gis. Uansett er det behov for flere nasjonale retningslinjer på feltet.

1.12 Felles nettportal til karriereveiledning for voksne i Norge

Vi tror at en nasjonal nettportal til de ulike karrieresentrene i Norge kan være en idé å følge. Det vil kunne oppleves som en nasjonal standard, et mer likeverdig tilbud. Karrieresentrene vil også få lettere tilgang til andre karrieresenter gjennom en slik felles portal. Vi tror på mer samordning og bedre kvalitet som resultat.

1.13 Samarbeid med andre – NAV/flyktningetjenesten/kommuner mfl.

Hva som skal være NAV sitt bidrag inn i karrieresentrene bør bli en nasjonal standard. Slik situasjonen er i dag brukes det for mye energi i fylkene for å få til avtaler med NAV. Avtalene er ulike fra fylke til fylke. Vi ønsker oss forutsigbarhet på dette området. Mer samarbeid med flyktningetjenesten og kommunene kan gi en bedre tilgang for veisøkere. 4 fylker har fått prosjektmidler fra VOX (2013) for å se på modeller for å utvikle bedre karriereveiledningstilbud for innvandrere.

1.14 Karriereveiledning i institusjoner, f.eks fengsel

Det bør redegjøres for om det kan være mulig å ha et likeverdig tilbud til karriereveiledning i institusjoner. Mange fengsel i Norge tilbyr utdanning, det finnes nok også

karriereveiledningstilbud. Vi mener at dette tilbudet bør være likeverdig og ha god kvalitet for alle som måtte ønske å bli veiledet forut for planlegging av utdanning i fengselet.

2. Hva må gjøres for å styrke kvaliteten på tjenesten?

2.1 Partnerskap i fylkene, organisatoriske og finansielle avklaringer

Partnerskapskoordinatorene observerer ulike innretninger til partnerskapsarbeid, karrieresenter og karrieresentertilbud i fylkene. For å ha et likeverdig og godt karriereveiledningstilbud til alle innbyggere i Norge må det foreligge nasjonale føringer på området. Mål, oppgaver og ressurser må avklares på nasjonalt nivå, både på departement- og direktoratsnivå. Partnerskapskoordinatorene i fylkene ønsker en koordinert bestilling fra sentrale myndigheter, slik at kvalitet og tjenestetilbud i alle fylker er sikret en minimumsstandard.

Partnerskapskoordinatorene har erfaring med at partnerskapsarbeidet i fylkene kan være en tjenlig innretning for å sikre helhetlig og koordinert karriereveiledning i et livslangt perspektiv. Begrepet partnerskap er uklart (Østlandsforskning 2011) og tolkes ulikt i fylkene. Det vil være formålstjenlig om sentrale myndigheter klargjør mål og krav til partsamarbeidet; hvilke aktører som skal bidra og hvilken rolle de ulike aktører skal ha.

Partnerskapskoordinatorene anser Fylkeskommune og NAV som de mest sentrale aktørene i partsarbeidet og det må være et minimum at et partnerskap består av disse. Videre er KS, LO og NHO også viktige aktører inn i partssamarbeidet.

De ulike basisorganisasjonene som representerer partnerskapet må få sentrale føringer og tydelig mandat for sitt bidrag inn i arbeidet i fylkene. Spesielt gjelder dette NAV som en av de viktigste aktørene. Probas rapport (2014), «*Evaluering av det fylkesvise karrieresentrene med fokus på samhandling med NAV*» anbefaler en mer omfattende regulering av hva et karrieresenter skal være, samt hvordan sentrene skal organiseres og finansieres. Her trekkes det frem både føringer når det gjelder håndtering av Nav-brukere og kompetanseutveksling/samhandling mellom sentrene og Nav. I følge rapporten vil Nav, gjennom å få Nav fylke inn som medeier/finansør av sentrene, få en reell innflytelse på driften, samtidig som det åpner opp for fylkesvise tilpasninger.

I dag forvaltes midler til partnerskapsarbeidet av Vox. Det fordeles flatt ut til alle fylker som oppfyller noen minimumsvilkår. Flere partnerskapskoordinatorer etterlyser ny fordelingsmodell, beregnet ut fra det reelle tjenestetilbud som gis i fylkene. Det bør avklares nærmere hvilken rolle Vox skal ha når det gjelder fylkeskommunene rolle i arbeid med partnerskap og det bør være både et tettere samarbeid og nærmere avklaring av roller mellom Vox og Utdanningsdirektoratet når det gjelder karriereveiledning/arbeid mot skolen.

2.2 Profesjonalisering av karriereveiledningsfeltet

Det bør utvikles et nasjonalt kvalitetsrammeverk som tydeliggjør hva som kjennetegner en god karriereveiledning i et livslang perspektiv. Herunder karriereveiledning i grunnopplæringen. Et nasjonalt rammeverk må beskrive mål, presisere språk og beskrive omfang og kvalitet på tjenestene.

I dag er det forvirring om begrepene som benyttes innen karriereveiledningsfeltet. Dette gjelder begrep som blant annet rådgivning, utdanning- og yrkesveiledning, karriereveiledning, karrierelæring og partnerskap. Partnerskapskoordinatorene opplever at ulike benevnelse er hemmende for kommunikasjon og dermed fagutvikling. Det ønskes sentrale føringer på begrepsbruk og begrepsforståelse.

Kvalitet innen karriereveiledning omhandler **profesjonalisering** av fagfeltet. Med profesjonalisering forsås en felles faglig plattform, med minstekrav til utdanning og praksis for karriereveiledere. Feltet må ha etiske retningslinjer og det må være en gjenkjennbar praksis for veisøkere og samfunn.

2.3 Nærmere avklaring karrieresentrenes rolle for skolene – samarbeid med skolens karriereveiledning

Partnerskapskoordinatorene ser at de etablerte karrieresentrene i fylkene har svært ulikt tjenestetilbud rettet mot grunnopplæringa. Flere fylker som benytter karrieresenter som ressurs- og kompetansesenter i skolen beskriver dette som en styrke for elevenes karriereveiledningstilbud i skolen. Dette beskrives også i Bulands forskningsrapport om skolens rådgivning i grunnopplæringa (Buland m.fl. 2014). Partnerskapskoordinatorene vil derfor påpeke noen momenter hvor karrieresentrene kan bidra i skolens karriereveiledningsarbeid:

- Bidra til nettverk for rådgivertjenesten, bygge opp profesjonalitet (sekretariat)
- Bidra til å kompetanseheving av rådgivertjenesten
- Tilby karrieresamtaler til elever i ungdomsskole og videregående skole etter henvisning fra skolen
- Bidra i undervisning for styrking av lærere og veileder i metodikk og arbeidsprosesser
- Utarbeide planer for skolens karriereveiledning 8-13 trinn (både på skolenivå og regionalt)
- Bidra til koordinering av samarbeidet mellom ungdomstrinnet og videregående opplæring gjennom faget utdanningsvalg.

2.4 Skolens karriereveiledning

I tillegg til karrieresenternes arbeid i skolen, som ressurs- og kompetansesenter, må også feltet styrkes internt i skolen. Koordinatorene vil fremheve noen punkt for å styrke elevenes tjenestetilbud:

- Aktiv skoleeier og skoleledelse som etterspør dokumentasjon på karriereveiledningsarbeidet
- Planer som beskriver hvordan skolen har en helhetlig tilnærming til karriereveiledning. Dette gjelder regulering av samarbeid mellom skoleslagene og øvrige aktører. Videre hvordan skolen ivaretar karriereveiledning som hele skolens oppgave.
- Krav om minimum 30 studiepoeng for karriereveiledere, ikke bare anbefalte kompetansekrav, jfr. Utdanningsdirektoratets retningslinjer
- Implementere karriereveiledning i lærerutdanningen, og tydelige mål om karriereveiledning i læreplaner
- Det er spesielt behov for karriereveiledning i studieforberevende utdanningsprogram: Karriereveiledning kan være en del av undervisningen i flere fag. Buland m.fl (2014) foreslår «Prosjekt til fordypning» på studieforberevende utdanningsprogram
- Rammer for faglig erfaringsutveksling og fagutvikling innen karriereveiledningsfeltet

3. Hvordan utnytte ressursene mer effektivt?

a. Fylkesvise partnerskap

Det er flere aktører som driver karriereveiledning i Norge i dag. Gjennom Partnerskap for karriereveiledning har partene gått sammen for å informere, koordinere og til dels samle ressurser for å utnytte de samlede ressursene mer effektivt. Disse avtalene må revideres. Det er viktig for å heve kvaliteten på karriereveiledningsfeltet, men også for å utnytte de samlede ressurser bedre. Her må mål, oppgaver og ansvar, organisering tydeliggjøres. Avtalen med mer detaljerte vedlegg må forankres hos ledelse, i plandokumenter og i kollegiet/hos arbeidstakere som skal gjennomføre tiltakene. Partene må informere hverandre om hva de gjør av oppgaver innen karriereveiledningsfeltet slik at dobbeltarbeid kan unngås.

b. Elektroniske karriereveiledningstjenester

Så godt som alle bruker nettet for å søke informasjon og det gjelder også for de som har spørsmål angående utdanning og yrke. Det blir da viktig at vi får en offentlig og kvalitetssikret tjeneste på nett som skal ivareta de elektroniske karriereveiledningstjenestene. Informasjon vil være oppdatert på hurtigere måte enn skriftlig materiell og kan revideres i løpet av eksempelvis et studieår.

Gjennom de elektroniske karriereveiledningstjenester vil tilgjengeligheten til karriereveiledning øke for mange brukere. Geografisk avstand utviskes, spørsmål-/svartjenesten kan være åpen 24 timer i døgnet med lovnad om svar i løpet en til to dager. Mange unge er i dag «digitale innbyggere» og forventer å finne slike tjenester på nett.

Karriereveiledningsmiljøet er ikke så veldig stort i Norge. Mange sitter alene på egen arbeidsplass på skoler rundt om i Norge. Gjennom de elektroniske karriereveiledningstjenestene vil karriereveiledere på nett knyttes til karrieresentre

rundt om i landet slik at de er i nær kontakt med et større fagmiljø. Erfaringsdeling og kompetanseheving vil kunne bli mer effektiv.

c. Karrierferdigheter

De fleste av oss vil skifte jobb flere ganger gjennom livet. Ved behov må den enkelte få tilgang til karriereveiledningstjenester i alle disse fasene. Bedre utnyttelse av ressursene vil være å gjøre den enkelte bedre i stand til å håndtere egen karriere. I dette ligger det å lære seg å samle inn og bruke relevant informasjon, mestre overganger i livet og hvordan ta valg. Karriereveiledning vil ha et langsiktig perspektiv hvor læring er viktig. Den som blir veiledet skal både ha fått innsikt i seg selv og de muligheter som ligger innen utdanning, arbeidsmarkedet og yrker. Starten av karriereveiledningen vil kunne bli mer ressurskrevende. På lengre sikt vil det at den enkelte har lært seg å håndtere egen karriere, være mer effektivt både for seg selv og samfunnet.